

עפ"ת 46738/05/16 - עאדל גועבאט, נגד מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

עפ"ת 46738-05-16 גועבאט נ' מדינת ישראל
כבוד ס. הנשיא השופטת אסתר הלמן, אב"ד
כבוד השופטת יפעת שיטרית
כבוד השופט סאאב דבור
עאדל גועבאט, המערער

נגד המשיבה
מדינת ישראל
ערעור על פסק דינו של בית המשפט השלום בנצרת, (כב' השופט ח. סבאג) בתיק
5924-06-13

פסק דין

השופט סאאב דבור

מבוא

1. בפנינו ערעור על החלטתו של כב' השופט ס. הנשיא, חנא סבאג מיום 13.05.16 בתיק גמ"ר 5924-06-13 (בית משפט השלום לתעבורה נצרת) לפיה, נדחתה בקשת המערער לתשלום פיצויים לפי סעיף 80 לחוק העונשין התשל"ז - 1977 (להלן: "חוק העונשין").

כתב האישום

2. נגד המערער הוגש ביום 20.06.13 כתב אישום המייחס לו ביצוע עבירה של גרם מוות ברשלנות, עבירה לפי סעיפים 304 לחוק העונשין ו-64 ו-40 לפקודת התעבורה (נוסח חדש), תשכ"א - 1961 (להלן: "פקודת התעבורה") וכן, עבירה של ירידת נוסעים כאשר הרכב לא עומד בצד ימין של הכביש, לפי תקנה 81(2) לתקנות התעבורה, תשכ"א 1961 (להלן: "תקנות התעבורה") וסעיף 68 לפקודת התעבורה.

3. בהתאם לעובדות כתב האישום, ביום 23/4/2013, עת שימש המערער כנהג הסעות וביצע הסעות של ילדים מבתיים אל הגן ובחזרה, הוא גרם ברשלנותו למותה של פעוטה כבת 3.5 שנים, אשר ירדה מרכבו זמן קצר לפני שנפגעה מהרכב.

פסק הדין המזכה של בית המשפט קמא

4. בפסק דינו מיום **01.07.14**, זיכה בית המשפט קמא (כב' הנשיא, כתוארו אז, ג. אזולאי) את המערער מן העבירות אשר יוחסו לו, זאת מחמת הספק, לאחר שקבע, כי גרסתו באשר לאופן בו התרחשה התאונה, היא אפשרית ומתקבלת על הדעת, בנסיבות העניין. בית המשפט קמא הגיע לכלל מסקנה, כי פעולות חקירה רלוונטיות ומהותיות לא בוצעו. כן, טענות הגנה, כפי שהועלו על-ידי המערער, לא נבדקו ולא נבחנו כדבעי.

כאמור, בית המשפט קמא קבע, כי גרסת המערער הינה מתקבלת על הדעת, ממשית ובעלת אחיזה בחומר הראיות ולא ניתן לקבוע מעל לכל ספק סביר, כי המערער הסיע את רכבו בצורה רשלנית. עוד נקבע, כי אין אפשרות לקבוע, כי קיים קשר סיבתי בין אירוע התאונה לבין מותה של הפעוטה, מקום בו קיים ספק באשר לאופן התרחשות התאונה.

ההליכים לאחר החלטת הזיכוי

5. ביום **24.09.15**, בחלוף למעלה משנה ממועד מתן פסק הדין מושא הזיכוי, הגישה המדינה לבית משפט זה, בקשה להארכת מועד להגשת ערעור (תיק תל"פ 42147-09-15) כאשר הבקשה עצמה הייתה כרוכה גם בקשה להתיר הבאת ראיות נוספות. בית משפט זה, בהחלטה מנומקת מיום 17.11.15 (מפיה של סגנית הנשיא, כב' השופטת א. הלמן) דחה את הבקשה.

במסגרת אותה החלטה אף הפנה בית המשפט המחוזי למחדלי חקירה שליוו את ההליך החקירתי מושא ההתרחשות העובדתית העומדת בבסיס הערעור דכאן, כפי שנקבעו בהכרעת דינה של הערכאה הדיונית.

הבקשה לפסיקת הוצאות בבית משפט קמא

6. בהמשך, ביום **20.12.15**, הגיש המערער לבית המשפט קמא, בקשה לפסיקת הוצאות מכוח סעיף 80 לחוק העונשין.

לדידי המערער, על רקע מחדלי החקירה, בשים לב לנסיבות האופפות את ההליך העומד בבסיס הודעת הערעור כאן, ומשזוכה מביצוע עבירה של גרם מוות ברשלנות, ומקום בו, במסגרת אותו הליך ננקטו כנגדו הליכים מנהליים ורישיונו נפסל למשך שנה ושלושה חודשים (רישיונו נפסל עד תום ההליכים, מיום 25.4.13 ועד ליום זיכוי), מוצדק יהא לקבל את בקשתו לפסיקת הוצאות, מכוח הוראת סעיף 80 הנ"ל.

עוד, הפנה המערער לבקשת המשיבה להארכת המועד להגשת ערעור, מחמת גילויה של ראיה חדשה. בקשה אשר, כאמור לעיל, נדחתה על ידי בית משפט זה.

כפי טענת המערער, המשיבה הגישה כתב אישום באופן רשלני. לא זו אף זו, היא המשיכה לפסוע במתווה של ההליך הפלילי שנוהל נגד המערער, על אף אבני הנגף שניצבו בדרכה ולמרות הערותיו של בית המשפט קמא בדבר דלות התשתית הראייתית שלא הגיעה למיצוי ו/או בדיקת כלל הטענות ובכללן גרסתו של המערער עצמו. מסקנותיו ואמירותיו של בית המשפט קמא באשר לאופן התנהלותם של הבוחן המשטרתי והפרקליטות שניהלה את התיק בערכאה הדיונית, די בהן ללמדנו, כי תיק זה לא היה אמור לבוא לאוויר העולם. דברים אלה תקפים ביתר שאת גם בנוגע להליכים המיותרים הנוספים שבאו לאחר פסק הדין נשוא הזיכוי, כך לטענת המערער.

בקצירת האומר, לגרסת המערער, מלכתחילה, אף בטרם הגשת כתב האישום, היה ברור, כי אין בידי המשיבה די ראיות לצורך גיבוש כתב אישום שכזה, מקום בו לא היה סיכוי סביר להרשעה. לאישוש צדקת טענותיו תוקע המערער את יתדותיו אף בהחלטתו המנומקת של בית המשפט המחוזי, כפי שיצאה מתחת ידה של סגנית הנשיא כב' השופטת אסתר הלמן.

כאמור, המערער הפנה במסגרת בקשתו להוראות סעיף 80 לחוק העונשין. כן, הפנה לע"פ 4466/98 **ראמי דבש נ' מדינת ישראל**, פד"י נו(3) 73 אשר דן בשאלת שיפוי מכוח סעיף 80 לחוק העונשין, לפיו נקבע, כי במקרה של זיכוי קם ומתעורר לחיים העיקרון בדבר השבת המצב לקדמותו.

מכאן, עולה, כי המשיבה החליטה על הגשת כתב אישום שעה שלא היה סיכוי סביר להרשעה, ובשל ההגנה על האינטרס הציבורי, מוצדק, ראוי ונכון יהא להורות על הטלת פיצויים כפי בקשתו של המערער.

לא זו אף זו, ההליכים המשפטיים שננקטו כנגד המערער גרמו לו לנזקים רבים, ובכללם, עוגמת נפש, בושה והוצאות הגנה בסך של - 85,000 ₪, זאת מלבד הוצאות נלוות, אף בגין בקשה זו. מכאן, העתירה לפסוק פיצויים שישקפו נכונה, ככל האפשר, את ההוצאות בפועל של המערער.

התגובה לבקשה

7. מנגד, עתרה המשיבה לדחות את הבקשה על הסף מחמת השיהוי הרב בהגשתה. בהקשר זה, המשיבה הפנתה לתקנות המחייבות הגשת בקשה מיד לאחר החלטת הזיכוי.

לגופו של עניין, המשיבה גרסה, כי לא התקיימו בעניינו של המערער תנאי הסף שנקבעו בסעיף 80 לחוק, והוסיפה תוך שהיא מפנה לחומר הראיות שעמד לנגד עיניה ערב הגשת כתב האישום, כי "היה בסיס לאשמה" ומשכך לא התקיים היסוד הראשון שבסעיף 80 לחוק.

המשיבה הוסיפה וטענה, כי גם היסוד השני שבסעיף 80, הדורש קיומן של "נסיבות אחרות המצדיקות זאת" לא התקיים והבהירה, כי על בסיס התשתית הראייתית שהונחה על שולחנו של בית המשפט קמא, לא ניתן לומר, כי המשיבה פעלה בזדון או בחוסר תום לב או שהמערער נפל קורבן לעלילת שווא. כן, לדידה, אופי הזיכוי, שהינו מחמת הספק, אין בו כדי לתמוך בבקשתו של המערער.

במסגרת בחינת החלופה השנייה שבסעיף 80 הפנתה המשיבה לשקרי המערער ולסתירות שעלו

מגרסאותיו השונות וביקשה לדחות מכל וכל את הניסיון ליחס לה, קרי למדינה, התנהגות לא ראויה מעצם הגשת הבקשה להארכת מועד להגשת ערעור, בקשה שבאה לאחר גילוי סרטון מצלמות אבטחה, אשר מנציח, לטענתה, את האירוע מושא כתב האישום.

עוד, הוסיפה המשיבה באומרה, כי טענות המערער באשר לנזקים העקיפים שנגרמו לו, אינן מגובות במסמכים. יתרה מזו, לא נגרמו למערער נזקים כלכליים, אישיים או אחרים חריגים המצדיקים מתן פיצוי. כן, בבחינת למעלה מן הצורך, משנפסל רישיון הנהיגה של המערער עד תום ההליכים **בהסכמתו**, אינו יכול להישען עוד על הטענה, כי יש לשלם לו פיצוי על הנזק הרב שנגרם לו תולדה לפסילה הנ"ל.

החלטת בית המשפט קמא - ההחלטה מושא הערעור כאן

8. הבקשה הובאה לדיון בפני סגן הנשיא כב' השופט חנא סבאג ואשר דחה אותה, בהחלטתו מיום 13.5.16.

9. במסגרת אותה החלטה, מנה בית המשפט קמא את שתי העילות המזכות את המערער בפיצוי; **האחת**, עניינה, העדר יסוד לאשמה ו**השנייה** עניינה הוכחת קיומן של "נסיבות אחרות המצדיקות זאת".

10. העילה בדבר העדר יסוד לאשמה, אינה מתקיימת בעניינו של המערער, כך על-פי קביעתו של בית המשפט קמא. מדובר בעילה צרה מאוד, אשר ניתן יהיה להיכנס לגדרה מקום בו התנהלות המשיבה הייתה חסרת תום לב, זדונית או בלתי סבירה באופן מהותי. בענייננו, על פי מבחן ה"תובע הסביר", לא ניתן לקבוע, כי לא היה בסיס להעמדתו של המערער לדיון ואף לא כי המדובר בבסיס רעוע. בפני המשיבה עמדה מסכת ראייתית די מבוססת לצורך הגשת כתב אישום. בשים לב לאמור, נקבע, כי לא מתקיימת העילה הראשונה הקבועה בסעיף 80 לחוק העונשין וכי היה יסוד לאשמה בעת הגשת כתב האישום כך שהמשיבה לא פעלה באופן בלתי סביר באופן מהותי.

11. **האם ישנן נסיבות אחרות המצדיקות זאת?** בעניין דבש הנ"ל, נקבעו שלוש קטגוריות של נסיבות שניתן להשתמש בהן כדי להגיע לתוצאה הנכונה והן; נסיבות שעניינן הליכי המשפט בכללם, אופי זיכוי של הנאשם ונסיבותיו האישיות.

א. **נסיבות שעניינן הליכי המשפט**; בבוא בית המשפט לבחון אם התקיימו נסיבות הנוגעות להליכי משפט, יש לתור אחר התנהלות התביעה, התנהלות הנאשם תוך מתן מענה לשאלה - האם קיים אשם מצדו אשר תרם להגשת כתב אישום נגדו או האם בהתנהלותו, הביא להעלאת חשדות נגדו, לפתיחה בחקירה או להגשת כתב אישום או האם התנהלותו במהלך החקירה והמשפט לא תרמו לחקר האמת. כאמור, בהתאם למסקנה אליה הגיע בית המשפט קמא, חומר החקירה לימד, כי היה יסוד להגשת כתב האישום כנגד המערער. עוד מצא בית המשפט קמא כי מחומר החקירה עולה, כי המערער עצמו לא תרם לחקר האמת בתשובותיו ובהתנהלותו במהלך החקירה. נהפוך הוא, התנהלותו הקשתה על החקירה, ואף חיזקה, אם לא לומר ביססה, את החשד נגדו בעיני חוקריו, עת מסר מספר גרסאות סותרות. התנהלותו כאמור ותשובותיו הנשמעות כמתחמקות הצביעו על רצונו להעלים דברים ולהתחמק מאחריות

ובוודאי ניתן לומר, כי בהתנהגות זו העלה חשדות נגדו ולא תרם לחקר האמת.

ב. אופי הזיכוי; השתלשלות ההליכים וחומר החקירה מלמדים, כי בידי המשיבה היה מארג ראיות לכאורי שהצדיק הגשת כתב אישום, ואין בתוצאת הזיכוי מחמת הספק, כדי ללמד על העדר יסוד להאשמה, ובוודאי שאין לומר, כי לא היו בידי המשיבה ראיות בנוגע לפרטים מרכזיים באישום, עד אשר הזיכוי היה ידוע מראש, שהרי המסקנה אליה הגיע בית המשפט בהכרעתו המזכה היתה רק לאחר סיום שלב ההוכחות ולאחר שמיעת כל העדים. בענייננו, הזיכוי נשען על הספק שנותר בלבו של בית המשפט באשר לאשמת המערער. בנוסף, ההליך נוהל ביעילות ובמהירות, הראיות נשמעו במהלך ישיבה אחת בלבד ומשכך אופי הזיכוי כאן אינו מקנה לנאשם פיצוי כלשהו.

ג. נסיבות אישיות של המערער; פועל יוצא של כל הליך פלילי הוא, כי לנאשם נגרם נזק כלשהו מעצם ניהול ההליך. בבואו לבחון בקשה לפיצוי בגין קטגוריה זו, חובה על בית המשפט לבחון נסיבות חריגות המצדיקות פסיקת פיצוי ושיפוי. בענייננו, לא הוצגו נזקים כלכליים חריגים, מעבר להוצאות הגנתו של המערער. כן, ההוצאות להן טוען המערער, לא גובו במסמכים. גם הנזק שנגרם כתוצאה משלילת רישיון הנהיגה אינו כזה שניתן להגדירו כחריג, וזאת בשים לב למהות העבירה שיוחסה, ובהתחשב בעובדה, כי ההחלטה באשר לפסילה עד תום ההליכים היתה בהסכמתו המלאה של המערער.

בית המשפט קמא ציין, כי בבקשתו, טען המערער עוד, כי בחלוף 15 חודשים לאחר זיכוי, הגישה המשיבה בקשה להארכת המועד להגשת ערעור מחמת גילויה של ראייה חדשה; בקשה אשר נדחתה על ידי בית המשפט, כאמור לעיל. בכך, ביקש הוא ללמדנו, כי האינטרס הציבורי מחייב דווקא פסיקת הוצאות לטובת המערער וזאת כדי להרתיע את המדינה מלעשות שימוש מופרז בכוח המוענק לה; טענה זו נדחתה. כפי קביעתו של בית המשפט קמא, נוכח טיבה של הראייה החדשה אשר הגיעה לידי המשיבה, לאחר זיכוי של המערער, אין לומר, כי התביעה התרשלה בעצם הגשת בקשתה הנ"ל אף אם נגרם למערער עינוי דין. לא ניתן לומר כי ההחלטה להגיש את הבקשה להארכת מועד לקתה ב"אי סבירות בולטת" או "קיצונית", והרי כפי שניתן להיווכח, הבקשה נדחתה בעיקר עקב השיהוי הרב בהגשתה.

12. בהתחשב במכלול טענותיו של המערער לא מצא בית המשפט קמא, כי התקיימו נסיבות אישיות חריגות המצדיקות מתן שיפוי בגין הוצאותיו של המערער, אף לא בגין ההליך הנוסף של הארכת המועד להגשת ערעור.

13. בית המשפט קמא נדרש גם לשאלת השיהוי וקבע, כי גם התנהלותו של המערער, אשר לא הגיש בקשה לפסיקת פיצויים מיד לאחר שזוכה וקפא על שמריו משך תקופה של כ- 16 חודשים לאחר מועד הזיכוי, מועד שאינו מתיישב עם האמור בתקנות סדר הדין (פיצויים בשל מעצר או מאסר) תשמ"ב-1982, המורה על הגשת בקשה נגד המשיבה "מיד לאחר החלטת הזיכוי", די בה כדי לדחות את הבקשה.

14. בית המשפט קמא היה ער לעובדה, כי הבקשה להארכת מועד להגשת ערעור מטעם המשיבה

בעקבות גילוי ראיה חדשה, לכאורה, (סרטון מצלמת אבטחה שתיעד את רגעי התאונה) הוגשה בחלוף 15 חודשים מתאריך הזיכוי. יחד עם זאת, קבע, כי עצם הגשת הבקשה, או גילוי הראיה, אין בהם די כדי להאריך למערער את המועד להגשת בקשה לפיצויים מכוח סעיף 80 לחוק העונשין.

יתרה מכך, כפי העולה מטיעוני הצדדים ומהחומר שצורף לטיעונים אלה, אותה קלטת הגיעה לידי המשיבה בחלוף שלושה חודשים מיום הזיכוי, ורק אז החל שלב חקירת המערער ובתו תחת אזהרה (בגין חשד לשיבוש הליכי חקירה) שהוביל, בסופו של יום, להגשת הבקשה לאחר כשנה מיום קבלת הקלטת ולאחר כ- 15 חודשים מיום הזיכוי. בהינתן מועדים אלה, מתעוררת השאלה, מדוע, במהלך שלושת החודשים הנ"ל (טרם גילוי הראיה ותפיסתה על ידי המשיבה) לא פנה המערער בבקשה לפיצוי מכוח סעיף 80 לחוק העונשין הנ"ל.

תמצית טענות המערער

15. המערער חזר על נימוקי בקשתו לפסיקת הוצאות כפי שאלה באו לידי ביטוי בבקשה הראשונה בפני בית המשפט קמא.

לדיו, טעה בית המשפט קמא עת דחה את הבקשה שכן, אין להתעלם מפסק הדין המזכה, מדלות הראיות ערב הגשת כתב האישום ו/או מהביקורת הבלתי מסויגת של בית המשפט קמא עצמו, באשר לאיכות פועלם של הבוחן והפרקליטות במסגרת ההליכים בתיק זה.

16. ב"כ המערער ציין גם, כי קביעת בית המשפט קמא ביחס להתנהגות המערער במהלך החקירה ואשר, לגישת בית המשפט קמא, הקשתה על הליך החקירה ואף ביססה את החשדות נגדו עת מסר מספר גרסאות סותרות, אינה ברורה כלל ועיקר. לדידי המערער, כב' השופט אזולאי נתן את דעתו בנושא זה בציינו, כי אין בסתירות הנ"ל כדי לבסס ממצא מרשיע כנגד המערער. דברים אלה תקפים שבעתיים נוכח העובדה, כי הנטל להוכיח את האשמה לעולם מוטל על שכם המשיבה והיא זו שכשלה במשימתה.

17. בנוסף, טוען המערער, כי החלטת כב' השופט סבאג אינה דרה בכפיפה אחת עם קביעותיו של כב' השופט אזולאי בפסק דינו המזכה. ועוד, נימוקי החלטתו של כב' השופט סבאג, הן באשר לאשמו התורם של המערער והן באשר לדיוט הראיות שהצדיקו הגשת כתב אישום, אינם עומדים בקנה אחד אף עם קביעותיה של כב' השופטת הלמן בהחלטתה, כפי שניתנה במסגרת הבקשה להארכת מועד.

18. הבקשה לפסיקת פיצויים למערער הינה תולדה להתנהלותה הכושלת של התביעה בתיק זה. פסיקת פיצויים במקרים כגון דא, יש בה כדי להעביר מסר חד וברור, לפיו - הגשת כתבי אישום במקרים כאלה, עת מדובר בתשתית ראייתית דלה ורעועה, מהווה פגיעה חמורה ביסודות משפט, צדק והגינות.

19. לדידי המערער, יש לפצותו בגין ההוצאות הרבות שנגרמו לו בגלל אותה התנהלות קלוקלת.

20. עוד נטען, כי הליך הסרק גרם למערער נזקים רבים, כגון; עוגמת נפש, בושה והוצאות שאינן

מצריכות הוכחה. כמו כן, התחייב המערער לשלם לבא כוחו סך של 85,000 ₪ כולל מע"מ, וכיום נדרש לשלם סכומים נוספים בשל הגשת הודעת ערעור לבית משפט זה; זאת מלבד הוצאות אחרות שהיו כרוכות בניהול המשפט (נסיעות, זמן בטלה וכו').

הדין בפנינו

- 21.** במסגרת הדין בפנינו, חזר המערער על נימוקי הערעור ועל הפסיקה אותה אזכר, כך שלדידו, בבואנו לפסוק פיצויים במקרים כגון דא, אין אנו כבולים בתקנות סדר הדין שלעיל.
- 22.** מנגד, לטענת המשיבה, שיקול הדעת לגבי הזכות לפיצוי לפי סעיף 80 מסור לערכאה הדיונית והתערבות בית המשפט שלערעור תיעשה רק במקרים חריגים.
- 23.** בית המשפט קמא, בחן את הסוגיה, חומר החקירה הוצג לעיונו ואין מקום להתערב בהחלטתו. הזיכוי היה מחמת הספק, ובית המשפט הדגיש את הסתירות אשר התגלו בעדותו של המערער. אמנם, לא היה די בסתירות הנ"ל כדי להביא להרשעת המערער בדין אך בוודאי שהן נוגעות לליבת העניין, כך על-פי גישת המשיבה.
- 24.** לעניין השיהוי טענה המשיבה, כי התקנות, בהקשר זה, ברורות ומדברות על סעד מידי של נאשם שזוכה. בית המשפט הפנה לע"פ 2255/15 **תאופיק אגבריה נ' מדינת ישראל** (22.03.16) לפיו, יש ליחס משקל משמעותי לשיהוי שאין לו כל הצדקה.
- 25.** מכאן, לשיטת המשיבה, הבקשה לפיצוי לא נובעת מהזיכוי עצמו אלא, היא נולדה בעקבות הבקשה להארכת מועד להגשת ערעור; אודות כך ניתן ללמוד הן ממועד הגשת הבקשה והן מתוכן הבקשה עצמה.
- לדידי המשיבה, אם בית המשפט סבור שיש לפסוק סעד של פיצויים על רקע ההליך שהתנהל כאן, עליו לבחון את מכלול הראיות בתיק ואת הליך החקירה עצמו, כפי שהתנהל בפועל.
- כך גם ביחס לקלטת, המשיבה ביקשה שבית המשפט יידרש לה טרם מתן החלטה. לדידה, יש לבדוק את טיב הראיה.
- 26.** בין יתר טיעוניה, התייחסה המשיבה גם לסכומים אותם ניתן לפסוק בבקשות אלה. התקנות מדברות על שני ראשי נזק; הוצאות הגנה והוצאות בגין ימי מעצר. המשיבה ביקשה להוסיף פסיקה המלמדת, כי שיקולי צדק מהווים שיקולים משמעותיים ואף עיקריים בפסיקת פיצויים לפי העילה השנייה.

דין והכרעה

- 27.** ככלל, נודעת חשיבות רבה לכך שבית המשפט הדן ומכריע בבקשה לפסיקת פיצויים הוא אותו בית משפט שליווה את ההליכים לכל אורכם, שכן, אז, החלטתו נסמכת על התרשמותו הבלתי אמצעית

מהתנהלות הצדדים ומהראיות והעדויות שהובאו בפניו. מסיבה זו, ככלל, ערכאת הערעור לא תתערב בהחלטת הערכאה הדיונית לעניין פסיקת פיצויים ושיעורם:

"ככלל, שיקול הדעת לגבי הזכות לפיצוי והיקף הפיצוי לנאשם שזוכה, מסור לערכאה הדיונית והתערבותה של ערכאת הערעור בהחלטה בנושא זה תיעשה רק במקרים חריגים (ע"פ 1109/09 שיבלי נ' מדינת ישראל בפסקה ח והאסמכתאות שם (טרם פורסם, [פורסם בנבו], 04.01.2010)). הטעם לדבר הוא, שהערכאה הדיונית מצויה לפני ולפנים בפרטי הראיות ובנסיבות המקרה, והיא שהתרשמה באופן בלתי אמצעי מהעדים ומהנאשם, מאופן ניהול המשפט והתנהלות הצדדים במהלך הדיון. בשל כך, ראוי ליתן משקל גם 'לתחושת הבטן' של הערכאה הדיונית בשאלה אם יש הצדקה לפסוק פיצוי לנאשם שזוכה." (ע"פ 5097/10 בוגנים נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (15.1.2013) (להלן: עניין בוגנים), בפסקה 4 לחוות דעתו של השופט י' עמית; ע"פ 1042/13 קקון נ' מדינת ישראל, [פורסם בנבו] בפסקה 10 (25.6.2014) (להלן: עניין קקון))."

בענייננו, אין יתרון לערכאה דלמטה על ערכאת הערעור, שכן, המותב אשר דן בבקשה לפסיקת הוצאות הגנה הוא לא אותו מותב אשר החליט על זיכוי של המערער (זאת בעקבות מינויו של כב' השופט ג. אזולאי לבית המשפט המחוזי). מכאן, אין יתרון לבית המשפט קמא על ערכאת הערעור כאן, שעה שאותו מותב שנדרש לבקשה גופה, לא נחשף, באופן ישיר, לראיות ולעדים.

28. המתווה הנורמטיבי - סעיף 80(א) רישא לחוק העונשין קובע:

"משפט שנפתח שלא דרך קובלנה וראה בית המשפט שלא היה יסוד לאשמה, או שראה נסיבות אחרות המצדיקות זאת, רשאי הוא לצוות כי אוצר המדינה ישלם לנאשם הוצאות הגנתו ופיצוי על מעצרו או מאסרו בשל האשמה שממנה זוכה, או בשל אישום שבוטל לפי סעיף 94(ב) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב - 1982 בסכום שייראה לית המשפט."

29. מכוח הוראות החוק, זכותו של נאשם שזוכה או שכתב האישום נגדו בוטל, לקבל הוצאות הגנתו ופיצוי על מעצרו או מאסרו, הינה זכות יחסית. כאמור, אלה ייפסקו לפי שיקול דעתו של בית המשפט, ורק מקום בו התקיימה אחת העילות המזכות בסעיף: "לא היה יסוד לאשמה" או ש"ראה נסיבות אחרות המצדיקות זאת". הנטל להוכחת קיומן של כל אחת משתי העילות המזכות רובץ על מבקש הפיצוי; (ע"פ 5097/10 בוגנים נ' מדינת ישראל (15.01.13)).

בעניין העילה הראשונה, המבחן שנקבע לקיומו של היסוד להאשמה הוא מבחן "התובע הסביר" ו"הסיכוי הסביר להרשעה":

"המבחן הנדרש לקיומה של העילה הראשונה שמכוחה ניתן להפעיל את סעיף 80 לחוק העונשין (דהיינו שמי שזוכה - לא היה יסוד לאשמתו), הוא מבחן 'התובע הסביר' ו'הסיכוי הסביר להרשעה'. בהתאם לאמת מידה זו יש לבחון באופן אובייקטיבי האם לנוכח התשתית הראייתית שהיתה מונחת בפני התביעה, היה תובע סביר וזהיר מגיע למסקנה שיש מקום להגשת כתב אישום... הנה כי כן, על מנת להיכנס לקטגוריה של העילה הראשונה המצדיקה פיצוי והחזר הוצאות, יש צורך להוכיח כי כתב האישום הוגש מבלי שהיה לו בסיס כלשהו, או שהיסוד להאשמה היה רעוע ביותר (השוו: עניין דבש, בעמ' 106, עניין בן ברוך, שם). מדובר איפוא בסיטואציות חריגות של זדון, חוסר תום לב, רשלנות חמורה ביותר, או אי סבירות מהותית ובולטת... מטבע הדברים התממשות עילה זו צפויה להיות נדיר (לפחות יש לקוות שאכן זה הוא המצב)." (עניין בוגנים, בפסקה 18 לחוות דעתו של השופט ח' מלצר; ראו גם עניין קקון, בפסקה 11).

כן ראה, ע"פ 1109/09 סאמי שיבלי נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו) (04.01.10).

בענייננו, בית המשפט קמא, בחן את מכלול הטענות, עיין בתיק החקירה שהועבר לעיונו, וקבע, כי עילה זו לא מתקיימת כאן.

החלטתו של בית המשפט קמא על הנמקותיה בהקשר זה מקובלת עלי. כאמור, מדובר בעילה צרה מאוד, אשר ניתן יהיה להיכנס לגדרה מקום בו התנהלות המשיבה היתה חסרת תום לב, זדונית או בלתי סבירה באופן מהותי. בענייננו על פי מבחן "התובע הסביר", לא ניתן לקבוע, כי התנהלות המשיבה נבעה מתוך מעין עכור של זדון ו/או חוסר-סבירות-באופן-מהותי או רשלנות חמורה ביותר.

אמנם, ענין לנו בקרקע ראייתית שאינה פוריה כן שמסכת הראיות אינה נמנית על רף גבוה מבחינת מוצקות הראיות וחוזקן; יחד עם זאת, לא ניתן לקבוע, כי החלטת המשיבה באשר להגשת כתב אישום במקרה שכזה, נסמכה, מראש, על כרעי תרנגולת וגם כי באה מתוך מניע של זדון או חוסר סבירות מהותית או רשלנות חמורה ביותר.

בית המשפט קמא, סקר את מכלול הראיות כפי שהיו קיימות בתיק החקירה והגיע למסקנה, כי לא ניתן לקבוע שלא היה בסיס כלשהו לאשמה; בהקשר זה אין אלא להצטרף למסקנתו. בהקשר זה, ניתן להפנות לעדות אחותה של הפעוטה המנוחה ז"ל, ואשר מסרה, כי המנוחה הספיקה להגיע למדרכה ולאחר מכן חזרה לכביש מאחר והיא סברה שאמה לא נמצאת בבית. כן, עדות בתו של המערער, אשר הייתה עמו ברכב ומסרה, כי "שלפה" את המנוחה מצד ימין של הרכב, מבין שני הגלגלים הימניים. בהקשר

זה לא ניתן לפסוח גם על גרסת המערער עצמו בהודעותיו במשטרה, עת ציין, כי הרגיש שעלה עם רכבו על משהו והעריך, כי עלה עם הגלגל הימני קדמי על ראשה של המנוחה מאחר והבחין בדם שיוצא מהפה ומהאוזן. בנוסף, התיעוד הרפואי ואשר הצביע על חבלות ראש וכן דו"חות הבוחן בנוגע לכתמי הדם שנמצאו על הרכב ומסקנתו של הבוחן ממנה עולה, כי הפגיעה נגרמה קרוב לוודאי מעליית הצמיג הקדמי ימני על גופה של המנוחה; כל אלה יחד עם דו"חות הבוחן בנוגע לשדה הראיה והשחזור, שימשו בסיס ראיתי שאינו דר תחת קורת הגג של "העדר בסיס כלשהו להאשמה".

הנה כי כן, על אף המסקנה, כי מקבץ הראיות כאן היה גבולי, עדיין לא ניתן להסיק, כי היסוד לאשמה היה רעוע ביותר ונטול בסיס כלשהו. כאמור, כניסה לגדר העילה הראשונה שמכוחה ניתן 'להפעיל' את סעיף 80 לחוק העונשין (קרי - לא היה יסוד לאשמה), תתאפשר מקום בו קיימות נסיבות חריגות של זדון, חוסר תום לב, רשלנות חמורה ביותר, או אי סבירות מהותית ובולטת. המקרה העומד בפתחנו אינו נמנה על אותם מקרים נדירים שדרים תחת קורת הגג של עילה זו.

ערים אנו לכך שטענת ההגנה של המערער, לפיה הפעוטה החליקה עת עלתה בעליה התלולה בדרכה לביתה, לא נבחנה על ידי המשיבה עד תום. אולם, עדיין, איננו כדי להשמיט לגמרי את הבסיס מתחת לתשתית הראייתית הלכאורית, בשים לב למכלול הראיות שעמדו בפני המשיבה ערב הגשת כתב האישום. כן, אל לנו בשלב זה לבחון אם היה די בראיות כדי להרשיע את המערער מעל לכל ספק סביר. המבט על מכלול הראיות אמור להיעשות דרך משקפיו של "תובע סביר" עת עומד הוא מול הראיות ובוחן אם בכוחן של ראיות אלו להצמיח סיכוי סביר להרשעה. ברי גם, כי אין לתת יד למצב בו ייפסקו פיצויים כל אימת שבית המשפט מזכה נאשם, דבר שיש בו כדי להרפות את ידה של המאשימה/התביעה בבואה להגיש, לעתיד לבוא, כתבי אישום. כן, אך טבעי הוא, שלעתים, בית המשפט (שאינו בבחינת חותמת גומי) יזכה נאשם אם זה על רקע התרשמותו הישירה מהעדים ואם זה על רקע התפתחויות במהלך ניהול המשפט ו/או העובדה, כי אינו רואה בעין אחת עם המאשימה, את מכלול, טיב ותמצית הראיות.

משכך, יש לדחות את הערעור ככל שזה מבוסס על העילה הראשונה של "היעדר יסוד להאשמה". אף אם המשיבה כאן פסעה ממש על קו התפר ושגתה (קמעא ו/או אף קצת מעבר לכך) בשיקול דעתה, עדיין, אין המדובר בהתנהלות חסרת תום לב, זדונית או בלתי סבירה באופן מהותי.

31. אשר לעילה השנייה שבסעיף 80 לחוק העונשין - נסיבות אחרות המצדיקות פיצוי - הפסיקה הדגישה פעמים רבות, כי עילה זו מנוסחת בעמימות במתכוון; זאת כדי לאפשר לבית המשפט מרחב שיקול דעת בבואו לבחון את השאלה, אם בנסיבות המקרה המסוים יש מקום לפצות את הנאשם שזוכה, אם לא:

"ענייננו מתמקד אפוא בחלופה השניה של 'נסיבות אחרות המצדיקות זאת', שהיא כרקמה הפתוחה שבית המשפט רשאי ליצוק לה תוכן ממקרה למקרה תוך הפעלת שיקולים פרטניים של צדק וחמלה ושיקולים כלליים של מדיניות משפטית. למרות עמימותה של חלופה זו, הפסיקה נתנה בה

סימנים, ובעניין דבש נקבעו שלוש קטגוריות של נסיבות להכוונת שיקול הדעת של בית המשפט: הליכי המשפט עצמם; אופי וטיב הזיכוי; נסיבות אישיות של הנאשם החיצוניות למשפט. לצד קטגוריות אלו התפתחו בפסיקה מבחני-משנה, כגון התנהגות המשטרה והתביעה (באופן זדוני או רשלני); התנהגות הנאשם בחקירתו או במהלך משפט (כגון נאשם ששיקר או שמר על זכות השתיקה); סוג העבירה והעונש לו הנאשם היה צפוי אלמלא זיכוי" (ע"פ 1442/12 פלוני נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (26.2.2013), בפסקה 6 לחוות דעתו של השופט י' עמית).

32. יוצא כי, בפסיקה נקבעו שלוש קטגוריות של נסיבות להכוונת שיקול דעתו של בית המשפט, אם כי אין מדובר ברשימה סגורה, והן: הליכי המשפט; טיב ואופי זיכוי של הנאשם ונסיבותיו האישיות של הנאשם (ראה עניין דבש).

33. בענייננו, אין חולק, כי המערער זוכה מחמת הספק, כך שהזיכוי אינו על רקע היעדר אשמה. בהכרעת הדין קבע בית המשפט קמא, כי הזיכוי נשען על הספק שנותר בליבו באשר לאשמתו ואחריותו של המערער לתאונה.

34. כאן המקום לציין, כי בצדק קבע בית המשפט קמא, כי לא הצביע המערער על קיומם של נזקים כלכליים חריגים מעבר להוצאות הגנתו, שכאמור, אף הן לא גובו במסמכים. למותר לציין, כי עת ניגש בית המשפט לבחון קטגוריה זו של "הנסיבות האישיות של המבקש", עליו להתחקות אחר הנזקים הכלכליים והנפשיים בעקבות ההליך שנוהל. כן, יש לבחון אם הנאשם/המערער שהה במאסר או במעצר וכן, לברר אם נגרם לו סבל חריג או עינוי דין חמור. בענייננו, לא הצביע המערער על נזק חריג כלשהו. גם הנזק אשר נגרם כתוצאה משלילת רישיונו אינו נזק שניתן להגדירו כחריג, וזאת על רקע סוג וחומרת העבירה שיוחסה ובהתחשב בעובדה, כי הפסילה עד תום ההליכים הייתה בהסכמתו המלאה של המערער. להדגיש, כי ההליכים בבית המשפט קמא התנהלו יחסית באופן מהיר והגיעו אל סופם תוך מספר מועט של ישיבות.

המערער השליך את יהבו גם על הבקשה להארכת מועד להגשת ערעור, אשר באה בחלוף 15 חודשים מאז החלטת הזיכוי, מחמת גילויה של ראייה חדשה. המערער ביקש ללמדנו, כי בנסיבות אלו, האינטרס הציבורי מחייב פסיקת הוצאות לטובתו וזאת כדי להרתיע את המשיבה מלעשות שימוש לרעה בכוחה. צדק בית המשפט קמא עת קבע, כי תפקידה של המשיבה לעמוד על חקר האמת, ובהתחשב בתוצאה הטראגית של התאונה מושא כתב האישום, חקר האמת גובר על שיקול עינוי הדין, שעלול היה המערער לסבול ממנו כתוצאה מהגשת הבקשה ואין החלטתה זו לוקה "באי סבירות בולטת" או "קיצוניות".

35. אם כן, נשארו עם הקטגוריה הראשונה, הלוא היא "נסיבות הנוגעות להליכי המשפט עצמם". בהקשר זה נבחנת התנהלות המשיבה, התנהלות המערער והאם קיים אשם תורם מצדו שהביא

להגשת כתב האישום נגדו ו/או לניהול ההליך בכלל. בניהול זה, איני תמים דעים עם מסקנותיו של בית המשפט קמא. בית המשפט הפנה לסתירות למיניהן הקיימות בגרסת המערער; כמו גם להתנהלות ותשובותיו הנשמעות כמתחמקות ומשכך, כך על-פי מסקנותיו של בית המשפט קמא, הן מעוררות חשד באשר לרצונו (של המערער) להעלים דברים ולהתחמק מאחריות.

עיון בהכרעת דינו של בית המשפט קמא מראה, כי בית המשפט התייחס לסתירות אשר עלו בגרסתו של המערער ואשר, כאמור, לא היה בהן כדי להשפיע על המסקנה, כי, בסופו של יום, המשיבה לא הוכיחה מעל לכל ספק את גרסתה (ראה עמ' 42 להכרעת הדין).

יחד עם זאת, בית המשפט קמא מצא לנכון לציין, כי חקירתו של המערער במשטרה הייתה שטחית ולא ממצה, כך שהיה מצופה אף מהמאשימה המשמשת כרשות המחזיקה במושכות באשר להגשת כתבי אישום וניהול הליכים משפטיים במקרים כגון דא (במיוחד עת מדובר בעבירה של גרימת מוות ברשלנות), לפעול למען פיזור הערפל ו/או חוסר הבהירות שאפפו את ההתרחשות העומדת בבסיס הליך החקירה כאן (עמ' 38 להכרעת הדין, שורות 22-24).

ועוד, נקבע, כי פעולות חקירה רלוונטיות ומהותיות לא בוצעו, לא נחקר לעומק אופן התרחשות התאונה וקו ההגנה שהעלה המערער לא נבחן כדבעי מן ההיבט הראייתי ואף בשחזור שנעשה לא נבדקה אפשרות אמיתות גרסתו של המערער (עמ' 43 להכרעת הדין, שורות 16-18).

סגנית הנשיא כב' השופטת הלמן בהחלטתה, במסגרת הבקשה להארכת מועד להגשת ערעור, הסתמכה על מסקנותיו של בית המשפט קמא, בדבר מחדלי החקירה בצינה כך: **"כאמור, בית המשפט קמא הצביע על שורה של מחדלי חקירה, כשהעדרה של הראיה הנדונה מצטרפת אליהם, ומלמדת על טיב החקירה. בית המשפט קמא אף קבע בהכרעת דינו, כי גם אם הייתה המבקשת מוכיחה מעל לכל ספק סביר כי רכב המשיב פגע במנוחה, לא הוכח כי פגיעה זו היא אשר גרמה למותה. מכאן שגם אם תתקבל הראייה, ספק אם יש בה להביא לשינוי התוצאה המזכה"** (סעיף 23 (ה) להחלטה מיום 17.11.15).

מכאן, התנהלותה של המדינה כאן, קרי - הן הרשות החוקרת והן רשויות התביעה, עומדת בעוכריה.

כאמור, ענין לנו בעבירה חמורה שהביאה לקיפוח חייה של פעוטה, כך שהיה מצופה מרשויות האכיפה כאן לפעול בצורה תכליתית, מקצועית ויעילה יותר. תחת זאת, חקירתו של המערער לא הייתה מעמיקה, פעולות חקירה רלוונטיות לא בוצעו, לא בוצעה נתיחת גופה, לא נחקר לעומק אופן התרחשות התאונה, קו ההגנה אותו העלה המערער לא נבחן לעומק ועדותו של הבוחן הותירה תהיות אחריה. המערער כאן לא שמר על זכות השתיקה, הוא שיתף פעולה עם חוקריו, והסתירות אשר התגלו בגרסתו אינן סתירות מהותיות הנוגעות לליבת המחלוקת, מה גם שיתכן כי לולא החקירה השטחית, הייתה גם גרסת המערער מובאת בצורה מהירה יותר. כן, אקט הסעת הפעוטה המנוחה למרפאה מיד לאחר האירוע, הינו מעשה נחוץ ומחויב המציאות וכך חייב היה לנהוג, בנסיבות המצערות של האירוע, בניסיון להציל את חיי הפעוטה. הטענה מפי המאשימה לפיה, פעולה זו תרמה לשיבוש הליכי חקירה והביאה לפגיעה בראיות אובייקטיביות שהיו אמורות להישמר בזירה, נדחתה על ידי בית המשפט קמא, ובצדק.

36. הסמכות המסורה לבית המשפט לפסוק פיצוי והוצאות הגנה הינה סמכות שבשיקול דעת והיא קמה רק מקום בו התגבשו יסודותיה של אחת מהעילות המוזכרות בסעיף. בעניינו, דומה, כי משהתגבשה אחת העילות המוזכרות בסעיף, קמה הזכות לפצות את המערער בהוצאותיו.

37. לא ניתן לפסוח על הטענה בדבר שיהיו בהגשת הבקשה. תקנה 2 לתקנות סדר הדין (פיצויים בשל מעצר או מאסר), תשמ"ב - 1982 (להלן: "**תקנות הפיצויים**") מורה, כי:

"בקשה **תוגש עם תום הדין** בענין המעצר, האישום או המאסר של המבקש; הוגשה הבקשה **לאחר סיום הדין**, תוגש לערכאה הראשונה שדנה בענינו של המבקש".
(ההדגשה שלי ס.ד.).

תקנה 4 לתקנות הפיצויים קובעת: "**בקשה תוגש בדרך המרצה; בקשה נגד המדינה יכול שתהיה בעל-פה, מיד עם תום הדין במעצר או מיד לאחר החלטת הזיכוי.**"

כפי שנקבע בפסיקה, הרציונל לכך הוא ברור: "**הכרעה בשאלת הפיצויים והוצאות ההגנה הינה חלק אינטגרלי מההליך הפלילי העיקרי, ונסמכת על ההליכים והחומר הראייתי שבתיק, אשר על יסודם מחליט בית המשפט אם התקיימו העילות המצדיקות פיצויים אם לאו.**" (ראה סעיף 9 לפסק הדין בע"פ 2255/15 **תאופיק אגבריה נ' מדינת ישראל** (22.03.16); ראה גם, בג"ץ 2428/99 **מדינת ישראל נ' דוויק**, פ"ד נד(1) 688, עמ' 693).

בע"פ (באר שבע) 7055/98 **שלהבת נ' מדינת ישראל** (תקדין מחוזי 98(3) 255), נפסק, כי אין בשיהוי בהגשת הבקשה, כשלעצמו, כדי לשלול מנאשם שזוכה את זכותו לפיצוי. בפסק דין זה הוגשה הבקשה לפיצוי כשנה וחצי לאחר הזיכוי. אמנם, בית המשפט שם הביע (באשר לשיהוי) פליאה. אולם, קבע, כי אין לראות בעצם השיהוי נימוק מכריע באשר לאפשרות היענות או אי היענות לבקשה.

ולעניינו, הסברי המערער אין בהם די כדי להצדיק את השיהוי בהגשת הבקשה, בכל הנוגע לשלושת החודשים הראשונים, עד שהמשיבה פתחה בחקירה, בעקבות גילוי הראיה החדשה. אולם, עדיין, לטעמי, אין מקום לדחות את הבקשה רק על יסוד טענת השיהוי, מה גם שהשאלה האם יש לראות בפרק זמן כזה כשיהוי, צריכה להבחן על פי נסיבות המקרה הספציפי.

אמנם לפי הוראות התקנות, ניתן להבין את החשיבות של הגשת הבקשה בסמוך לאחר החלטת הזיכוי. אולם, מכאן ועד לדחיית הבקשה על הסף מאחר וזו הוגשה בשלב יותר מאוחר, הדרך ארוכה, וצריכה להבחן בהתאם לנסיבות המקרה.

בחינת גובה סכום הפיצוי

38. מכוח הוראות סעיף 80 לחוק העונשין, הפיצוי המגיע הינו בגין שני ראשי נזק: האחד, הוצאות הגנה

והשני, פיצוי על מעצר או מאסר. לא זו אף זו, הוראות תקנות הפיצויים אשר הותקנו מכוחו של סעיף 80(ב) לחוק העונשין, מגבילות את סכום הפיצוי המגיע בגין כל אחד משני ראשי הנזק (תקנה 8 ו-9).

תקנה 8 לתקנות דנה בשיעור הפיצוי בעד מעצר ומאסר. תקנה זו אינה רלבנטית לענייננו שכן, המערער לא נעצר בגין ההליכים בתיק זה ומכאן, לא נתבע סכום פיצוי כלשהו בגין כך.

תקנה 9 לתקנות הפיצויים, עוסקת ברכיב של הוצאות הגנה, וכלשונה:

"(א) הסכום המרבי לתשלום הוצאות הגנתו של עצור או של נאשם לפי סעיף 32(א) לחוק סדר הדין הפלילי או לפי סעיף 80 לחוק העונשין יהיה כמפורט בתוספת.

(ב) נוכח בית המשפט שבנסיבות העניין מן הצדק לקבוע לעצור או לנאשם תשלום הוצאות בעד שכר טרחת עורך דין גבוה מזה שנקבע בפריט המתאים בתוספת, רשאי הוא לקבוע סכום גבוה יותר בשיעור שלא יעלה על חמישים אחוזים מהסכום הקבוע באותו פריט.

(ג) פסק בית המשפט שכר טרחת עורך דין לפי תקנה זו ייוסף לסכום שנפסק כאמור סכום השווה למס ערך מוסף החל עליו, ודינו של סכום שהוסף כאמור כדין שכר טרחה שנפסק."

39. כפי שנפסק לא אחת:

"...הפיצויים לעולם אינם מפצים על הפגיעה בחירות ובנוסף, הפיצויים שבהם זוכה העציר או האסיר על-פי סעיף 80 לחוק העונשין הם חלקיים ביותר. שכן, לא ניתן פיצוי בשל עוגמת הנפש והסבל. בעניין זה הדין אינו מטיל על קופת הציבור את החובה לשאת בנזק המלא שנגרם לאדם הזכאי לפיצויים, אלא מגביל הוא בתקנות סדר-הדין (פיצויים בשל מעצר או מאסר), תשמ"ב-1982 (להלן: התקנות), את סכום ההוצאות והפיצויים שבית-המשפט מוסמך להטיל מכוח סעיף 80 לחוק העונשין."

ראה ע"פ 4620/03 שתיי אבו ראשד נ' מ"י (08.09.03)

ראה גם במאמרו של עומר דקל, **הזכאי זכאי לפיצויים**, עלי משפט ט תשע"א, 523, עמ' 531 שם:

"אשר לשיעור הפיצוי, מנוסח החוק עולות כמה תובנות: כפי שצוין לעיל, שיעור הפיצוי מוגבל לסכומים מרביים המעוגנים בתקנות, וכמו לגבי עצם הזכות לפיצוי, גם שיעור הפיצוי נתון לשיקול דעת רחב של בית המשפט. קיימת עמימות בעמדת בית

המשפט בשאלה אם הפיצוי לנאשם מוגבל להוצאות הגנתו של הנאשם ולפיצוי בגין מעצרו ומאסרו, ככל שהיו כאלה, או שגם נזקים נוספים שנגרמו לנאשם עקב ההליך הפלילי, כגון אובדן השתכרות, עוגמת נפש, פגיעה בשמו הטוב וכדומה הינם בני פיצוי מכוח סעיף 80. על פי דעת אחת "הפיצוי מוגבל להוצאות ההגנה של הנאשם ופיצוי בשל מעצרו או מאסרו, ואין הוא כולל נזקים אחרים שנגרמו לו - כמו פגיעה אפשרית בשמו הטוב.. או פיצוי בגין ראש נזק של כאב וסבל". אולם על פי דעה אחרת בית המשפט רשאי להתחשב בעת פסיקת הפיצויים גם בנזקים לא ממוניים שנגרמו לנאשם".

עמדה המאמצת את הגבלת הסכום ניתן למצוא במסגרת ע"פ 1767/94 יוסף נגד מדינת ישראל, פ"ד נג(1) 505, 519, שם נקבע בזו הלשון:

".....שלישית, שיעור הפיצוי מוגבל לסכומי מקסימום (ראו: תקנות סדר הדין הפלילי (פיצויים בשל מעצר או מאסר), תשמ"ב-1982). הפיצוי מוגבל להוצאות ההגנה של הנאשם ופיצוי בשל מעצרו או מאסרו, ואין הוא כולל נזקים אחרים שנגרמו לו - כמו פגיעה אפשרית בשמו הטוב...."

לעומת זאת, במסגרת ע"פ 4492/01 דוד עשור נגד מדינת ישראל, פ"ד נז(3) 734 (08.5.03), ניתן להבחין בגישה המרחיבה את הפיצוי גם מעבר לזה הקבוע בתקנות הפיצויים:

"אשר לנזקים "כלליים", כגון פגיעה בשם הטוב או כאב וסבל, אמנם נפסק בעבר כי אלה אינם באים בגדר הפיצוי לפי סעיף 80 (ראו האמור בע"פ 1767/94 יוסף נ' מדינת ישראל (להלן - פרשת יוסף [3]), בעמ' 519, והאסמכתאות המובאות שם), אך דומה כי בהלכה זו חל כרסום עוד קודם לפרשת דבש [1] (ראו את הערות השופטים טירקל וזמיר בפרשת יוסף הנ"ל [3], בעמ' 527-528). ומשנפסק בפרשת דבש [1] כי כלל נסיבות העניין רלוונטיות לשאלת הפיצוי, ספק אם הלכה זו עודנה תקפה. למצער יש לומר כי הגיונית קשה להצדיק תפיסה המגבילה את הפיצוי בגין מעצר - ששיעורו ממילא מוגבל לגובה התקרה שנקבעה לכך, לפי הוראת סעיף 80(ב) והתקנות שהותקנו מכוחה - דווקא לנזק הכלכלי של אובדן הכנסה, שהוא, לעתים קרובות, הנזק הפחות חמור שנגרם לנאשם עקב מעצרו. ראו בהקשר זה גם את דברי השופט ריבלין בפרשת חמדאן הנ"ל [2], בעמ' 558-559. גם העובדה שנאשם אשר זוכה רשאי, נוסף על הגשת בקשה לפי סעיף 80, לתבוע את מלוא נזקיו בתביעה אזרחית (ראו רע"א 7652/99 מדינת ישראל נ' יוסף [4]), אינה משנה ממסקנה זו". (שם, עמ' 743).

יש לציין, כי דברים אלה נאמרו תחת הכותרת של התנאים המזכים בפיצוי להבדיל מהפרק הדין בשיעור הפיצוי המגיע ובסופו של יום סכום הפיצוי אשר נפסק בגדר אותו פסק דין, היה לפי התקרה הקבועה בתקנות הפיצויים.

בפסק דין מאוחר יותר, בע"פ 5695/14 סלאם עבד אלקאדר נ' מדינת ישראל (02.9.15), פסקה 18 שם, נקבע:

"המחוקק הגביל את הפיצוי מכוח סעיף 80 לשני ראשי נזק בלבד - השבת הוצאות שהוציא הנאשם עבור הגנתו, ופיצוי על תקופת מעצר או מאסר. אשר לשיעורו של הפיצוי בשני ראשי נזק אלה - בסעיף 80(א) נקבע כי הוא ייפסק "בסכום שייראה לבית המשפט", ואולם בסעיף קטן (ב) הוסף כי שר המשפטים רשאי לקבוע בתקנות סכומים מרביים לפיצוי. ואמנם, בשנת 1982 הותקנו תקנות הפיצויים - אשר חלות על בקשה לפיצוי בשל מעצר או מאסר והוצאות הגנה לפי סעיף 80 לחוק העונשין, על פי התקנות בבקשה לפיצוי תוגש לערכאה הראשונה שדנה בעניינו של המבקש (תקנה 2); על הדיון בבקשה יחולו תקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 בשינויים המחויבים (תקנה 3), ואולם ערעור על ההחלטה בבקשה יוגש וידון כערעור פלילי (תקנה 7). תקנה 8 לתקנות הפיצויים קובעת את סכום הפיצוי המרבי עבור יום מאסר או מעצר לפי חישוב המבוסס על השכר החודשי הממוצע במשק. תקנה 9 מורה כי הוצאות ההגנה ייקבעו בהתאם למפורט בתוספת לתקנות הפיצויים: הוצאות שהוציא הנאשם בפועל ישולמו לו "כפי שהכיר בהן בית המשפט או הרשם לפי קבלות", ואילו שכר טרחת עורך דין ישולם לפי טבלת תעריפים מרביים.

הנה כי כן, בהסדר הקבוע בסעיף 80 לחוק העונשין ובתקנות שהותקנו מכוחו קיימת הגבלה ניכרת הן על סוג הפיצוי שישולם והן על שיעורו, ביחס לתביעת פיצויים בנזיקין. ראשית, הפיצוי מוגבל להשבת הוצאות, וכן לפיצוי המבוסס על אובדן השתכרות בתקופת המעצר או המאסר בהתאם לשכר הממוצע במשק. נאשם שזוהה בדין אינו זכאי אפוא לפיצוי בשל נזקים נוספים, כגון נזק בלתי ממוני בגין סבל נפשי ותחושות תסכול ובושה שנגרמו לו בעת ועקב היותו נתון מאחורי סורג ובריח על לא עוול בכפו. שנית, גובה הפיצוי כפוף לתקרה הקבועה בתקנות הפיצויים. ואולם בכל הנוגע לעצם הזכאות לפיצוי, ההסדר שבסעיף 80 רחב מתביעת פיצויים נזיקית - שכן המבקש אינו נדרש להוכיח את יסודות עוולת הרשלנות, אלא רק את התקיימותה של אחת משתי העילות שבסעיף (ראו: עניין שובר, בפסקה 108).

כן ראה ע"פ 1076/15 טווק נ' מדינת ישראל (07.06.2016), שם נאמר כי:

"הפיצוי במסגרת סעיף 80 לחוק העונשין מוגבל לסכומי המקסימום הקבועים בתקנות. עם זאת, דרכו של הנפגע מניהולו של הליך משפטי משולל יסוד עדיין פתוחה להגיש תביעת פיצויים שבה יוכיח את מלוא נזקו (ראו למשל: ע"א

4584/10 מדינת ישראל נ' שובר [פורסם בנבו] (4.12.2012).

מהמקובץ לעיל, עולה, כי הדעה הרווחת היא, כי בהסדר הקבוע בסעיף 80 לחוק העונשין, קיימת הגבלה הן באשר לסוג הפיצוי שישולם והן באשר לשיעורו, הכול בהתאם לקבוע בסעיף 80 לחוק העונשין ולתקרה הקבוע בתקנות הפיצויים.

40. בענייננו, לצורך ניהול ההליכים נזקק המערער לשכור שירותיו של סניגור. הסכום המרבי לתשלום הוצאות הגנתו של הנאשם הוא כקבוע בתוספת לתקנות הפיצויים, שם נקבע, כי המערער יהיה זכאי להחזר בעד הוצאות בפועל לפי קבלות וכן, בגין שכר טרחה של עורך דין כפי הקבוע בתוספת לתקנות: עבור לימוד התיק, עבודת הכנה ושיבה ראשונה סך של 2,294 ₪ ובגין כל ישיבה נוספת שכר הטרחה המגיע הוא על סך של 688 ₪.

בענייננו התקיימו שלוש ישיבות בהשתתפותו של ב"כ המערער (ישיבת הקראה, ישיבה אחת של הוכחות וסיכומים בעל פה וישיבה של שימוע הכרעת הדין), זאת בנוסף לישיבה הראשונה. בנסיבות תיק זה, ובהתחשב בעובדת הגשת הבקשה להארכת מועד להגשת ערעור, רואה אני לנכון להתייחס לכך כישיבה נוספת, מכאן, הסכום המירבי בהתאם לס' 9(א) לתקנות עומד על סך של - 5,046 ₪.

באשר לרכיב ההוצאות בפועל, לא ראיתי שצורפו קבלות כלשהן, ולכן אין מקום לפסוק למערער בגין רכיב זה.

בנוסף לאמור לעיל, ובהתאם לתקנה 9(ב) לתקנות הרי שמצאתי, כי נוכח העובדה שהמערער נאלץ להתמודד עם הליך נוסף, שעה שהוגשה בקשה להארכת מועד להגשת ערעור, אני סבור כי להוצאות ההגנה שנקבעו לעיל יש להוסיף סכום בשיעור של כ- 20% מהוצאותיו של המערער, אשר יעמוד על 1,000 ₪. לפיכך, יועמד הסכום הכולל בגין הוצאות ושכר טרחת עורך הדין, על סך של 6,046 ₪; לסכום זה יש להוסיף מע"מ כחוק.

בשולי דבריי, אציין, כי ער אני לפער המשמעותי הקיים בין הוצאות ההגנה אשר נטען כי שולמו (ואשר ממילא גם לא הוכחו), על ידי המערער לבין הסכום שנפסק. ברם, המדובר בסכום הקבוע בתקנות ואיני רואה סיבה המצדיקה לפסוק סכום גבוה מכך. בהקשר זה, יפה נימק זאת כב' השופט ר. שפירא בת.פ. 4138/05 (מחוזי, חיפה) **נתנאל אלבז נ' מדינת ישראל** (11.12.05) עת ציין:

"ער אני לפער המשמעותי שבין הוצאות ההגנה ששילם המבקש/נאשם לבא כוחו בפועל לבין הסכום אותו אני מציע לפסוק וזאת על פי התקנות ואולם סבור אני כי איננו מוסמכים לפסוק סכום העולה על הסכום הנ"ל. אינני מתעלם גם מהעובדה שלכאורה מדובר בפגיעה בקניינו של אדם שהיא עלולה להיחשב כפגיעה החורגת מהמידתיות הראויה. אלא שהמחוקק הביא את הדבר בחשבון והקים שירות ציבורי בדמותה של הסניגוריה הציבורית המספקת הגנה משפטית לזכאים ואלה שידם אינה משגת. למעשה, כנגד התקנת תקנות המגבילות את גובה הפיצוי אשר ניתן לשלם לנאשם שזוכה יצר המחוקק גם מנגנון של אספקת הגנה משפטית מקצועית וברמה גבוהה וזאת על חשבון הקופה הציבורית. בנסיבות אלו ומשבוחר נאשם לממש זכותו ולשכור שירותיו

עמוד 17

של עו"ד פרטי על חשבוננו, עליו גם להביא בחשבון כי גם אם יזוכה וימצא כי הוא זכאי לפיצוי, יהיה הפיצוי בסכום הנמוך בהרבה מההוצאה שהוציא בפועל כתשלום עבור הגנתו המשפטית. לא למותר לציין עוד כי התקנות דלעיל הותקנו לפני חקיקת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו ולפיכך אין לטעון כי הן אינן חוקתיות."

דברים אלה כוחם יפה גם בענייננו.

41. אשר על כן, לו דעתי תישמע, הייתי מציע לחברותי לקבל את הערעור ולפסוק למערער הוצאות אותם נעמיד על סך 6,046 ₪ בתוספת מע"מ כחוק. סכום זה ישולם בתוך **30** יום מיום קבלת פסק דין זה.

סאב דבור, שופט

אסתר הלמן, סגנית נשיא, אב"ד:

מסכימה.

**אסתר הלמן, שופטת
ס. נשיא, [אב"ד]**

יפעת שטרית, שופטת

מסכימה.

יפעת שטרית, שופטת

הוחלט, איפוא, פה אחד, כאמור בפסק דינו של השופט ס. דבור.

המזכירות תמציא העתק פסק דין זה לצדדים.

ניתן היום, כ"ה אדר תשע"ז, 23 מרץ 2017, בהעדר הצדדים.

סאב דבור, שופט

יפעת שטרית, שופטת

**אסתר הלמן, שופטת
ס. נשיא, [אב"ד]**